

popore luminate; cu deservire inse deosebitu e felulu de adevveri pentru care un anumitu poporu in urm'a pozitiei se topografice si sociale ba chiaru in virtutea individualitatii sele nationale, are mai multa ori mai putiena dispositiune. Nu intielegemu dar', cum magiarii potu crede, ca cartile, pre care le scriu Konek, Hoffmann, Pauler, Schädel, Keleti, Hunfalvy, Csemeghi, Wentzel, Wasszelovsky si alti asemenea omeni luminați, suntu literatura magiara. Ori credu, ca Darwin e englezu, pentruca a scrisu englezesce, Kant germanu pentruca a scrisu nemtiesce si I. I. Rousseau francezu pentruca a scrisu frantuzesce? Sa cautamu inse bine si ne vomu incredintia, ca cine-va trebui sa fia englezu pentrucă sa-i vina in minte a scrie despre asemenarea intre deosebite rase de omeni si deosebitele animale, cu care pribegulu englezu mereu se intalnesce, ca altu cine-va trebui sa fia germanu pentrucă sa-i vina in minte a scrie critic'a mintii pure si ca in sfersitu „contractulu socialu“ este unu ou, pre care regalitatea franceza l'a clocitu si I. I. Rousseau l'a scosu numai. Cum voru magiarii, că nisce straini sa tréca dreptu espresia a cugetarei magiare?! Darwin puté sa scrie latinesce, dar' pentru acea cartea lui totu englezesca remanea; tocmai astfelu cartile scrise de cătra nisce germani in limb'a magiara suntu o bucata din cultur'a germana sadita intr'unu pamentu, care nu 'i pôte prii.

Este unu lucru frescu, ca magiarii nu suntu dispusi a invetiá din aceste cărți; ele remanu vreme, munca si bogatie risipita. Dar' cu totulu altu ce-va suntu profesorii germani: ei suntu datori sa comunice bagagiulu loru de idei cu bietii de studenti magiari. Ce se alege din acést'a? De unde sciu profesorii, cum trebuesce sa i se spuna tenerulu magiaru unu lucru, pentrucă sa fia intielesu si primitu? De unde sciu profesorii germani, pentru care anume adevveri tinerii magiari au dispositiuni? In sfersitu, unde suntu elementele de intielegere metodică intre invetiatiuni si scolari? Tóta instructi'a se reduce la o indopare silnica de dragulu esamenelor. Tenerii intielegu si nu intielegu, primescu si nu primescu, la urm'a urmeloru staruiescu sa-si faca esamenele, spre a se puté numai decatu lipsi de gréu'a sarcina a invetiaturei. Intre elevi remane inse o parte luminata: acei'a, care suntu de aceasi natiunalitate cu profesorii.

Intrebamu dupa tóte aceste: unde este sciintia, de care magiarii voru sa faca partasi pre altii? Déca este in cartile scrise in limb'a magiara ori la asiediamintele magiare de invetiamentu superioru, atunci dámu magiarilor unu sfatu prietenescu: „Lasati misiunea civilizatóre sa fia misiune civilizatóre si ve adunati tóte puterile spre a ve conservá!“ Totu, ce magiarii aru puté dá altoru popóre, este luatu dela ierási alte popóre. Inca odata: — ideile din a dóu'a mána suntu o bóla sociala, de care popórele din Ungaria si cele din orientu voru cautá sa se feréscă.

Deocamdata noi, románii din Ardélu, suferimu de acésta bóla. Nu suferimu inse in sensulu, in care se pretinde si in care aru dorí magiarii. Universitáțile magiare suntu o nenorocire pentru tenerii románi: ele inse, cá asiediaminte de invetiamentu superioru, nu suntu o nenorocire pentruca suntu magiare, ci pentruca ne dau nisce invetiaturi cocite, care la noi nu prindu si nici nu voru puté prinde. Noi avem felulu nostru de a gandí, noim'a nóstra, avem unu felu de tipicu eticu, din care nu putemu fi scosi. Universitáțile magiare nu suntu dar' capabile sa magiariseze pre tenerii románi; 'i prostescú inse, silindu-i a se indopá cu nisce invetiaturi straine de firea loru. Sciintiele

magiare nu au decatu rezultatulu de a ne fi silitu sa stámu deocamdata loculu in desvoltarea nóstra científica. Nici in orientu magiarii nu voru puté produce alte rezultate; iéra la acést'a societatea européna si in deosebi orientulu suntu gat'a sa renuntie.

Dar' déca in lucrarea sufletésca disciplinatu magiarii nu au potutu produce aprópe nimicu, pôte ca ei au imbogatitu lumea prin rodulu liberei loru cugetári. Unu poporu dispusu la visatorie indeobsce e bogatu in productiunile de arta, sa ne dámu dar' séma despre bagagiulu artisticu alu magiariloru.

Ori-cátu de neaternata aru parea lucrarea sufletésca a poetulu si artistulu indeobsce si ea trebuesce sa se supuna la anumite legi spre a putea produce creatiuni frumóse si vrednice de a fi respandite si gustate. Inainte de tóte liberulu cugetatoriu trebuesce sa tiena séma de firea limbei, in care 'si varsa gandirile, de marmur'a, in care le intrupa ori de colorile, in care le asiédia. Apoi elu trebuesce sa dea in creatiunile sele espresia gustulu comunu alu poporulu, din care face parte. In sfersitu suntu cerintiele estetice, care hotarescu pre liberulu cugetatoriu.

Dela anulu 1848 pâna la anulu 1866, cu deosebire inse dela anulu 1866 pâna astadi limb'a magiara a trecut prin unu procesu de schimosire. Nici nu putea fi altfelu. O multime de straini au fostu siliti a vorbí si a scrie ungresce. Erá preste putintia cá fia-care din acesti'a sa nu fi viritu câte ce-va din particularitáțile limbei sale materne in limb'a magiara. S'au schimbatu sferele notiuniloru, încátu cuventulu magiaru insemnéza mai multu ori mai putienu de átu mai nainte; s'a schimbatu inse cu deosebire sintacs'a, încátu astadi frazele nu mai se alcatuescu, precum le alcatuía Petóffy ori Arany. Limb'a magiara a suferitu mai alesu de germanismu si judaismu: germanii si jidani au scrisu, mereu au scrisu si au deprinsu in urma si pre adevveratii magiari a cugetá si a se exprímá cá si densii. Chiaru dlu Iokay astadi nu 'si mai scrie romanele in limb'a, in care scrisese pe „Szegény gazdagok“ pe „Alagyar Nábob“ ori pe „Kárpáthi Zoltán.“

Dar cu multu mai mari schimbári s'au petrecutu in gustulu magiaru. Conceptiunile nu mai suntu acele, care erau la scrietorii ce lucrare inainte de 48. La Petóffy, Arany, Kisfaludi, Bajza, ba chiaru si la Vörösmarty intimpinamu imagini vii si óre-si cum exotice. Astadi totulu s'a molcomitu si a perduto acelu farmecu alu originalitáții, care a facutu cu deosebire pe poetii magiari vrednici de a fi gustati in apusu. Magiarii au cetitu nemtiesce. In urma nemtii si jidani au inceputu a scrie in limb'a magiara. Astfelu s'a produsu o revolutiune in gustu, in urm'a cărei'a Petóffy numai este gustatu de cătra magiari.

(Va urmá)

„Timpulu“ din Bucuresci aduce o corespundintia din Berlinu, care revérta dupa parerea nóstra multa lumina asupr'a situatiunei politice si in specialu asupr'a cestiunei ce astadi e la ordinea dilei, intielegemu cestiunea orientala.

Berlinu, 6 Martie.

Amu primitu telegram'a neliniscita prin care 'mi cereti informatiunile possibile asupr'a caletoriei generalulu Ignatieff la Berlinu si asupr'a atitudinei guvernulu germanu fatia cu nóu'a fasa a cestiunei orientale.

Dela sine se intielege, ca despre convorbirile dintre principele Bismarck si generalulu Ignatieff este deocamdata cu neputintia a se aflá ce-va. Tóte articulele diareloru, care 'si dau aerulu de a scí ce se petrece suntu

simple ipoteze mai multu séu mai putienu ingenióse; sa se adauge la acést'a ca Berlinulu este un'a din capitalele Europei, unde informárele diareloru suntu cele mai marginite. Discreti'a ministerulu de esterne mai alesu de cându se afla sub conducerea dlui de Bismarck, este aprópe absoluta.

Pentru a ve putea scrie totusi ce-va siguru asupr'a modulu, cum se privesce cestiunea orientulu, amu sondatu terenulu ce 'mi este accesibilu, adeca cerculu intinsu de deputatii din majoritatea Reichstagulu natiunalu, „liberali si noi conservatori.“ De aici ve transmite impresiunile asiá cum le-amu primitu.

Atitudinea de astadi a principelui Bismarck fatia cu Russi'a sta in legatura cu cele petrecute in primavér'a anulu 1875. La acésta epoca, Bismarck erá hotaritu a incepe din nou resbelulu cu Franci'a si a trimisu pre d. de Radovitz la Petersburg, pentru a dobandí asentimentulu Imperatulu Alesandru si a principelui Gorciakoff. Imperatulu Alesandru de parte de a consimti, a intrebuintatu tóta influenti'a sea pre lánnga imperatulu Wilhelm pentru a impedécá nóu'a isbucnire a resbelulu; d. de Radovitz s'a intorsu din Petersburg, fára nici unu rezultat. In caletori'a ce imperatulu Alesandru a facut'o in acela'si anu la bái, a trecut prin Berlinu impreuna cu Gorciakoff si s'a opritu câte-va dile la Berlinu. Aici a aretatu cu óre-care ostentatiune simtiemintele sele pacifice si aversiunea ce o are in contr'a resbelulu in genere. Astfelu actiunea dlui de Bismarck a fostu paralisata.

De atunci imperatulu Alesandru si tóta curtea din Petersburg nu a incetatu de a vorbí cu mandrie de pacinic'a isbánda din vér'a anulu 1875. Marele duce de Constantinu s'a dusu la Parisu cá presidentu de onóre alu congressulu geograficu. Mai multu inca: principele Gorciakoff, in acela'si anu 1875 mergendu si in Bavari'a nu a ascunsu de locu oposti'a vie ce a facut'o in contr'a planuriloru lui Bismarck, si intrebatu de ce se desparte acum asiá de multu de politic'a germana, a respunsu unui diplomatu bavarezu, cu o alusiune la necontenitele suferintie nervóse ale principelui Bismarck, *on ne peut pas saivre une politique hystérique.*

Acestu cuventu malitosu circula pre atunci in tóte cercurile diplomatice, si a remasu in memori'a guvernulu germanu.

Departu de noi ide'a de a presupune unu omu de statu de geniulu dlui de Bismarck, ca unu simplu resimtiementu personalu aru putea sa devina pentru densulu motivulu unu intregu sistemu de actiune politica. Dar' in acele miscári diplomatice din 1875 erá mai multu decatu o cestiune personala: erá impresiunea, ce remasese multor'a, in deosebi unoru germani din sudu si tuturoru franceziloru, ca Russi'a este o puternica contrabalantia a preponderantiei germane in Europ'a.

Acésta impresiune trebuiá slabita, si joculu celu finu alu politicei germane a fostu de acum inainte de a se tiené pre de o parte in vechi'a unire strinsa cu Russi'a, care fusese asiá de folosítóre Prusiei, in 1866 si in 1870 si 71, inse pre de alta parte de a cimentá si mai multu amicitia din nou formata cu Austri'a si cea vechia cu Angli'a pentru a paralisá prin aceste legaturi comune, ori-ce actiune izolata a Rusiei.

Este evidentu, ca unu asemenea drumu politicu nu putea fi apucatu si continuatu cu succesu decatu de unu omu dotatu cu perspicacitatea, cu fineti'a si cu statornicia estraordinara a lui Bismarck. Pre acestu drumu inse politic'a germana pare a-si fi ajunsu tielulu, si de aici trebue sa ve esplacati animositatea, ce din cându in cându transpira prin pres'a rusésca,

pre cându diarele prusiane continua a parea totu-déun'a favorabile planuriloru rusesci.

Atitudinea baronulu de Werther la conferintiele din Constantinopole a fostu corespundiatóre planulu aretatu mai usu, si astadi Russi'a a ajunsu in adevveri intr'o pozitiune critica. A merge inainte fára a fi sigura din partea Austriei si Angliei, este greu; a merge inapoi fára nici unu succesu, este asemenea greu. Ignatieff se vede silitu a veni la Berlinu spre intielegere, precum Radovitz se dusesse acum 2 ani la Petersburg; inse Russi'a aude in primavér'a 1877 in contr'a sea echoulu cuvintelor de pace, ce le adresase in primavér'a 1875 in contr'a Germaniei.

Germani'a, fára a voi sa slabésca relatiunile sele cu Russi'a, a strinsu fórtu tare relatiunile sele cu Angli'a si cu Austri'a, si acésta unire de interese a tieriloru de origine germanica se privesce aici cá celu mai puternicu scutu pentru mentinerea pácii. Se crede asemenea ca Austri'a nu va consimti nici odata, cá Russi'a sa rebandésca gurele Dunarei.

In privinti'a conflictulu intre románi si turci de care facuramu amintire in nr. tr. dupa „Fr. Blatt“, aflámu in „U. D.“ urmatórele:

In nici unu tempu nu amu avutu a ne plange mai multu de depradárele bandelor turcesci, decatu dela declararea resbelulu cu Serbi'a; in ultimele dile mai cu séma, ele au fostu organizate de guvernulu turcescu in modulu celu mai sistematicu; acést'a pôte sa dea romániloru si Europei intregi o justa idea de gradulu moralitáții acestui guvernulu imbracatu cu mantau'a constitutiunala, dara totu cu fesu in capu si papuci in picióre. N'are parale cu ce cumperá vite pentru a aprovizioná trupele, ordoná radi'a la noi in tíera; nu au lemne cu ce sa instuleze armat'a si sa inaltie fortificatiuni, ne pradéza ostróvele, se instaleza in ele, si dupa ce suntu prinsí, apoi respundu cu aroganti'a barbarulu, ca pamentulu séu ostrovulu chiaru este proprietatea loru.

„De mai multe luni, turcii, profitandu de crescerea apelor si mutarea pichetelor, se instalasera in ostrovulu numitu Gur'a-Camii, cam la 20 kilometri in susu de orasiulu Giurgiu, si in dreptulu pichetulu románu nr. 7. Sub conducerea unui impiegatu municipalu din Rusciucu, mai bine de 80 lucratori, ajutati de gandarmi turci, taiau lemne pentru facerea intariloru de pamentu din giurulu Rusciuculu si pentru aprovizionarea trupelor, astfelu ca in lun'a lui Februaru cându au fostu surprinsi, totu ostrovulu erá taiatu, mai multe sute de pogóne, afara de o perdea lasata spre a mascá onest'a loru operatiune. Surprinsi in primele dile ale lui Februaru in flagrantu delictu, si somati a se predá, ei respundu cu descarcaturi de pusci cautandu in invalmasiala a fugí in luntrele cu cari dejá carasera lemnele ostrovulu; pichutasii respundu si ei in acela'si modu *veciniloru nostri amici*; 2 turci suntu omoriti, iéra 13 facuti prizoneri se afla si astadi in inchisórea Giurgiului.

Dupa ce s'a facutu cadavreloru autopsi'a ceruta de art. 43 Pr. Pen. s'au datu familiiloru spre ingropare, iéra celoru-lalti li-se face instructiunea cá la nisce jefuitori ce suntu. O comisiune miesta compusa de trei delegati ai Romaniei, adeca unu colonelu, d. Victoru Cretianu, unu procuroru de curte, d. Dendrino, si unu impiegatu superioru alu ministerulu de esterne, d. D. Olanescu, impreuna cu alti delegati otomani, au mersu la fati'a loculu spre constatare. S'aru crede neaparat, ca in fati'a diecimiloru de martori, a delicentiloru prinsí asupr'a faptulu, a instrumentelor delictulu, a taierii lemneloru, a insta-

lari turciloru in colibi pe insul'a noastră, delegatii otomani au recunoscutu faptul dându-ne satisfacere; nici decum: pretindu ca o parte din ostrovu se numesce Pargos, ca este alu loru; iera de restu nici ca voru sa se ocupe. Comisarii români probéza ca ostrovulu are unu singuru nume Gur'a-Camii, ca de 20 ani se exploata periodicu de guvernulu român, prin cumparatori români, cá d. Galitia si alti. Tóte acestea insa suntu in zadaru, cáci furberia si duplicitatea turcésca nu potu a se schimbá prin nici unu argumentu. Comisiunea s'a intorsu in'apoi, remáindu cá cestiunea sa se trateze pe cale diplomatica.

Colectiune

de materii, relative la matrimoniu si divortiu in biseric'a gr. or.

(Urmare.)

XVI.

Cestiunea averei.

Amu vediutu din cele espuse mai susu, si in deosebi din pravila, ca suntu despartienii cu dauna si fara dauna, adeca cându partea vinovata 'si perde avere séu zestre si cându nu se tragu asemenea urmári din divortiu (boni gratia d. e. din impotentia, intrarea in monastire etc.)

Astadi inse, cându partea averei cade sub legile statului, firesce nu se mai póte face acea deosebire in casuri de decidere cu divortiu, fara numai intr'atát'a, încátu se atinge de spesele procesului divortialu, la a cároru platire se condamna de regula partea vinovata.

Cumca deciderea asupr'a speseilor procesuali cá accessorii, cade in competintia forului bisericescu, care decide despre divortiu, cá cauza principala, nu mai póte fi indoiéla; si chiaru procedura noastră civila de adi (art. dietalu 54 din an. 1868 in §. 22. si §. 346 intaresce acést'a, pe bas'a cáror'a curtea de cassatiune in unu procesu specialu in an. 1872 au decisu astfelu, ca chiaru si concederea executiunii, pe bas'a unui delibératu, spre incassarea speseloru, are a o face forulu bisericescu, care, apoi va reuirá pe celu civilu pentru efectuare.

Se póte luá la deciderea despre spese, de regula, ca in tóte casurile de divortiu boni gratia, unde pravila nu prescrie urmári de daune, spesele aru fi a se compensá (un'a pentru alta); iér' unde se prescriu daune, aru fi a se condamnă acea parte (vinovata) in purtarea speseloru ei si in rebonificarea speseloru pártiei contrarie (déca acést'a le-au cerutu), in sarcin'a cárei'a aru cadea daun'a dupa pravila.

Se intelege de sine, ca acolo, cându pártile se indruméza la convietuire, nu póte fi vorba de rebonificarea speseloru.

Mai vine a se observá, ca sentintia prin care se adjudeca spesele, se prescrie sum'a in tempulu de platire sub urmárite de executiune, cáci numai sub alta forma procesuala se va putea efeptuá executiunea.

XVII.

Ce se atinge de defensori pentru aperiarea casatoriilor, in canónele biseric'e noastre nu aflámu mai multu, decâtu in can. 2. sin. ecum. 4-le (Calcedonu) acea indigitatiune, ca episcopii si-au alesu advocati (Ekdiki), iér' in can. 83 sin. loc. din Cartagen'a se otaresce, a se cere dela imperati defensori pentru seraci, si defensorii acesti'a sa se aléga si ei impreuna cu purtarea de grigia a episcopiloru se defenda pe seraci in contr'a tiraniei bogatiloru; iér' can. 107 a acelu sinodu din Cartagen'a, se concede, sa se céra concessiuni dela imperati, cá sa se asiedie defensori (scolastici), cari sa apere lucrurile bisericesci in con-

tr'a celoru ce se opunu acestor'a si sa arete cele de nevoia si sa intre si in cancelariile judetieloru.

In Pidalionu la esplicarea canónului 2. sin. 4-le se dice: ca de 2 fe-liuri erau advocati acesti'a, adeca bisericesci, dupa acestu canonu, si din afara si imperatesci dupa can. 83 si 107. Cartagen'a, si se numescu acesti'a de cátra Balsamonu, defensori, iér' de cátra Iustinianu bisericesci advocati. Iér' la esplicarea can. 83 Cartag. se provóca. Pidalionulu la novel'a 15 a lui Iustinianu despre advocati resp. defensori. Acést'a novela 15 tractéza „de defensoribus civitatum“ cari se asiédia in provincii spre acelu scopu eminentu: de a aperiá dreptulu si justitia atátu fatia de cei ce au lipsa de acestu ajutoriu, cátu si fatia de deregatorii oficianti, si apoi a fi acestor'a de ajutoriu precum si a ingrigi cá ei sa nu abuzeze in justitii. Iustinianu dá acestoru defensori inca si o jurisdictiune preste lucruri anumite; apoi enumera intre acesti defensori si pre defensorii, ce suntu alesi de episcopi si de vener. cleru (epilogus nov. 15); iér' in novel'a 20 „de administrantibus officia in sacris appellationibus“ cap. 9. amintesce de ei cá „advocati“.

Se vede dar' ca atátu cererea sinodului, pentru a i se dá defensori apre aperiarea trebiloru bisericesci (cum suntu si defensorii statului) s'au incuviintiatu de cátra imperatii bizantini, cátu si aceea, ca biseric'a si au alesu si singura atari defensori.

Espreu inse se amintesce despre acesti defensori in scriptele imperatoru Arcadiu si Honoriu din anii 405-409): cumca ei au de a persecutá si a dirigá faptele inmorali, de stupru, de adulteriu etc. la judecatorii, si totu aci se dice: „defensores ita praecipimus ordinari, ut sacris orthodoxiae religionis inbuti misteriis, reverendissimorum episcoporum, nec non clericorum et honoratorum ac possessorum et curialium decreto constituantur: de quorum ordinatione referendum est ad illustrissimam praetorianam potestatem: ut literis ejusdem magnificae sedis eorum salidetur autoritas. §. 1. Quod si quid a qualibet persona contra publicam disciplinam in lexionem possessorum fieri cognoverint defendares referendi habeant potestatem ad potestatem ad illustres et magnificos viros praefectus praetoriis et illustres viros magistros“

Asiá se vede, ca biseric'a noastră nu au avutu speciali defensori numai pentru matrimoniu, ci au avutu defensori pentru tóte lucrurile bisericesci atátu sacramentali, si din afara, si ca acesti defensori per eminentem au fostu defensorii asiédiaminteloru si legiloru bisericesci, ai moralitátiei si ai apesatiloru, prin urmare si ai sántieniei matrimonialu pe bas'a legiloru bisericesci.

Positi'a acestoru defensori, indeosebi curatu bisericesci, au avutu locu si in ierarhie, si au fostu inalta. In alu 6-le secolu cându mai întâiu patriarhii au inceputu a-si impartí unele functiuni ale loru, aflámu între functiunii loru: 1. Singeli si protosingeli (impreuna locuitori) cari se ocupau cu treburile casnice ale patriarhului. 2. Sacelarii pentru treburile de avere. Protekdici primí apertori pentru trebile patriarhului cu Ekdiki, cá ajutori ai loru, apoi 4. Karto filax paditori (scriitori) de lucrurile judecátoresci. 5. Referendarii, cá organe comunicátore in afara.

De aci inca se vede, ca in biseric'a noastră nu au fostu cunoscuti a. n. defensori matrimoniali per catech-sochen si numai pentru acestu scopu.

Din contra catolicii au defensori speciali matrimoniali, cari suntu chiamati a defendá legatur'a si sustinerea ori-cáru matrimoniu, sub ori-ce impregiurá si cu ori-ce mijlóce; si acést'a devine de acolo, ca biseric'a apuséna se tiene de acelu principiu:

ca matrimoniulu nu este disolvabilu, fara numai din caus'a mortii naturale, prin urmare acél'a absolutu, fara nici o exceptiune trebuie sa se sustiena si defende.

In contr'a acestui principiu inse reprezentantii biseric'e resaritului, in pertractárite de uniune, cerute de biseric'a Romei urmate dupa conciliulu din Florentia si totu asiá in conciliulu dela Trientu, s'au luptatu si s'au opusu, si nimic'a din cele legalminte usuate in biseric'a gr. or. in privintia divortiuului nu au voitu a cedá séu a recede dela acestea.

Dupa ce s'au amestecatu legislatiunea Austriei in tréb'a casatoriei divortieloru in biseric'a noastră si au prescriu motive divortiali in legea civila (cari altcum au basa in legile bisericesci), apoi nu numai s'au orenduitu unu reprezentante politicu pentru controlarea despartieniloru prin decret. aul. din 15 Decembre 1788 nr. 926 si din 28 Decemb. 1789 nr. 1087, dar' prin patent'a din 22 Fauru 1891 nr. 115 s'au introdusu inca si unu defensor matrimonii la despartiri in biseric'a noastră (asemenea cu alu catoliciloru); si acést'a o au facutu din acea cauza, ca se presupunea, ca in biseric'a noastră s'aru despartí casatiile cu usuratele spre daun'a statului. Inse canónele si legile biseric'e noastre suntu destula garantia in contr'a acestoru amestecuri. Biseric'a noastră, carea din cause juste si pentru sustinerea sántieniei, curatieniei si vadiéi matrimonialu, despartiesce acea legatura nuptiala, in carea se vatema acele scopuri, moralitatea si umanitatea, nu póte cere cá cine-va din credinciosii ei sa apere o legatura si vietuire conjugala, condamnatu de biseric'a si nu póte suferi, ca sub pretestulu misteriuului matrimoniuului sa se ascunda fapte inmorali si neumane. Dar' si in contr'a convietuirii unui omu dela care se pretinde dreptate, si adeveru, aru fi, cându elu aru trebú sa apere ce-va, in contr'a prescrieloru legali si a convingerei sele de dreptu.

Mai usioru se póte asemená pusetiunea si chiamarea defensoriloru in biseric'a noastră cu acea a procuratoriloru statului (si defensores civitatum in imperiulu bizantinu, cam asiá ce-va au fostu), cari nu suntu chiamati a acusá pe cei nevinovati, ci numai pe acei'a, ce vatema legea statului. Precum suntu acesti procurori apertorii si vighietorii statului si a legiloru lui, asiá si defensorii nostri suntu defensori ai biseric'e, ai legiloru bisericesci si si resp. ai sántieniei si curatieniei matrimoniuului. (Va urmá.)

Corespondintia.

Din protopresbiteratulu Tarnavei superioare in 21 Fauru 1877 st. v.

Motto: „Vrednicu este lucratoriulu de plat'a sea.“ Luc'a c X v. 7

Toti functionarii publici 'si au sistemate lefele loru, amesuratu ocupatiunii si servitiului ce oferu societátiei, dupa cunoscutulu proverbu germanu: „Wie die Arbeit, so der Lohn“, séu pe romanesce: cum e lucrulu, asiá e simbria, numai singura preotimea noastră romana si invetiatorii nostri confesiunali in mare parte suntu asiá de reu dotati încátu nu li se remuneréda ostenelele. Déca privim si numai la notarii comunali asiá numiti cercuali, vomu aflá ca ei suntu mai bine dotati decâtu preotii români, macaru ca dela cesti din urma se pretinde, cu deosebire in tempulu de fatia, mai multu cá ori si dela cine. Un'a parte din preotii nostri 'si si implinescu datorintia loru intr'unu modu laudabilu, ceea ce pune pre multi dintre conlocuitorii sasi si unguri in uimire dicendu ca cum póte preotulu românú face atátea servitii poporeniloru sei prelânga o léfa asiá de ba-

gatela? Ceealalta parte inse, carea nu se prea intereséza de binele si inaintarea supusiloru sei credinciosi, va fi aplicandu intorsu proverbulu citatu: „Cum e simbria, asiá e lucrulu.“

Cestiunea subsistintiei clerului nostru aru trebú se preocupe pre fiecare credinciosu alu biseric'e noastre si mai cu séma pre organele cari suntu chiamate spre acést'a, precum suntu, sínódele parochiali si protopresbiterali si comitetele acestor'a etc. pentruca este constatatu, ca fara dotatiune corespundietória nu putemu avé preoti luminati, si iera fara preotime bine pregatita nu potemu a teptá inaintarea némului nostru. Prea venerabilulu sinodu archidiecesanu, ce e dreptu, inca la inceputulu activitátiei sele in anulu 1870, considerându impregiurárite tempulu presinte ale seculului alu 19-lea si basatu pre cuvintele s. evangelistu Luc'a: „Vrednicu este lucratoriulu de plat'a sea“, s'a consultatu asupr'a mesuriloru ce aru fi a seluá pentru ameliorarea stárei materiale a preotiloru din archidiecesa. In siedintia sea a X-a din 28 Aprile a si decisu in objectulu acést'a urmátorele: *Emolumentele de ori-ce natura, ce au fostu impreunate cu posturile preotiesci, pâna la actual'a organizatiune a parochieloru din archidiecesa, nu se potu miciorá nici prin contracte, nici prin concluse parochiali, si miciorárite incercate séu efeptuite se dechiara nulificate; din contra acele emolumente suntu dupa impregiurári si dupa putintia a se marí in fia-care parochia, aducându-se in proportiune drépta cu cerintiele tempului presentu etc.* (V. Actele sinod. a. 1870 pag. 57.) Dorere inse acestu conclusu, si altele asemenea acestui'a, suntu numai pe harthia pâna in diu'a de astadi; nu se prea observa decisiunile sinodali — intielegu in protopresbiteratulu susu amintitu alu Tarnavei superioare, — ceea ce se va vedé si din urmátorele:

Parochia gr. or. a Lasleului românú, constatátore din preste 600 suflete, si cea mai buna din tractulu Tarnavei sup. a devenitu in vacantia de trei ani déca nu mai multu, trecendu parochulu de acolo la cele eterne. Acestu postu de parochu nu s'a reintregitu inca atát'a tempu trecendu la mijlocu, si astfelu preste un'a suta de familii au fostu si suntu lipsite de pastoriu sufletescu, de invetiatoriu, de conducatoriu. S'au scrisu intr'adeveru concursulu in stim. fóia „Tel. Rom.“ si inca de trei ori si anume in an. 1874 in an. 1876 si iera in a. c. Si ce sa vedi? Comparandu concursulu publicatuu in amintitii trei ani vedemu ca léfa preotulu in locu sa fia inmultita, séu celu putieniu se remána cea hotarita si numita in concursulu întâiu, ea este redusa, miciorata. Asiá dela 30 jug. in urma se pogóra la 26, din dóne ferdele cucuruza vine la un'a si in fine dela câte o di de lucru dela 140 familii, care inca i-aru fi prinsu bine fiitoriulu parochu precum si ferdelile acelea de cucuruza, iera vine la nimic'a.

Eata prea on. d. redactoru conclusu sinodalu calcatu in picioare. Eata neobservare a legei. Ca cum vine comitetulu parochialu din Lasleulu românú si inca in contielegere cu par. protopresbiteru tractualu la miciorarea lefei preotiesci, nu mi potu esplicá. Au dóra nu se recere si astadi pentru acea parochia tocmai asiá unu preotu calificatu, cá inainte de ast'a cu trei patru ani?

Marturisescu ca amu asteptatu cá sa se rectifice acelu concursu, ceea ce pâna acum'a nu s'au intemplat. Me magulesce inse sperantia, ca prea venerabilulu consistoriu archidiecesanu, cá competintie in afaceri de acestea, nu va suferi cá sa se neglige din partea organeloru subalterne bisericesci decisiunile foruriloru legislative, nu va suferi violarea legei; ci va intreveni si in casulu de fatia, pentrucá nu in urma sa se mai intemple lu-

cruri de soiulu acest'a, cari de siguru aducu dauna bisericeii noastre.

Cá de incheiare mai adangu ca in ppresbiteratulu Ternavei superioare suntu vre-o câte-va parochii vacante. Reintregirea acestor'a nu aru trebui amanata, pentruca dupa dis'a poetului: „Cându e turm'a reslatita fára pastoriu, lupulu iese dela pánda si-o sugruma mai usioru.“ L. . . .

Sighisóor'a, 25/2

Domnule Redactoru! VEDIENDU ca activitatea, atátu a despartimentului alu 21-lea (Sighisóor'a) alu „Asociatiunei tranne pentru literatur'a romána si cultur'a poporului románu“, cátu si a reuniunei de lectura din Nadesiulu sasescu, este impededata de mai multi ani, si acést'a mai multu numai din neinteresarea celoru ce suntu pusi in fruntea acestor'a, amu aflatu consultu a interpelá pre d. directoru alu numitului despartimentu ca are de cugetu a convocá adunarea generala si astfelu a reincepe activitatea; iéra pre caseriuulu si bibliotecariulu reuniunei a-si dá socotelele, déca nu se aduna membrii, in vre-unu diurnalu publicu óre-carele.

Dechiaru din capulu locului, ca interpelatiunea mea cátra mentionatulu d. directoru si cátra cei-lalti doi nu o amu facutu din alta óre-carea pofta, ci simplu din motivulu cá baremu acum'a la urma sa cugete mai seriosu asupr'a lucrului, se numai abuseze si mai departe de increderea pusa intr'ensii din partea membriloru.

Unulu dintre cei interpelati si anume Teodoru Danu prin unu articulu, fauritu de altulu si subscrisu de densulu, dtto 16/2 a. c. si publicatu in nrulu 12 alu acestui stimatu diariu sub rubric'a corespundintia, vine si raspunde la interpelatiunea mea, in carele in locu se arete starea cea adeverata a lucrului, déca tocmai nu-i convine séu nu póte a-si dá ratiónele, se pune si insira la lucruri cari n'au nici umbra de adeveru. Densulu dice „ca intentiunile membriloru, intre cari si a lui“ au fostu curate etc. Din câte sciu eu ca s'au vorbitu despre reinvierea cestiunatei reuniuni, atát'a potu dice ca intentiunea lui a potutu si póte fi oricum altmintrelea numai curata nu. Apoi si despre intentiunea curata a membriloru inca amu cauza sa me indoiescu, pentruca unde suntu intentiuni curate, acolo neinteresarea, cu carea ii timbréza caseriuulu, nu are si nu póte avé locu. De aru fi avutu intentiune curata fatia de reuniunea a cárei caseriuu este, si sa se fi interesatu de prosperarea ei, atunci de siguru nu aru fi refusatu primirea tacsei de membru, cu carea fú imbiatulu din partea unui preotu din juru de vre-o doi ani; ci l'aru fi primitu prea bucuros, inbarbatându astfelu si pre altii a se face membrii. Incidentulu petrecutu cu preotulu, si nimicu alt'a, m'au impededatu atátu pre mine, celu cu „zelulu celu prea mare“ dupa cum afirma corespundintele, cátu si pre altii, de a ne inscrie cá membrii. —

Dice mai departe caseriuulu ca densulu „in contielegere cu bibliotecariulu G. si-au datu totu concursulu spre a se aduná membrii la vre-un'a siedintia, si anume odata pe calea publicata prin Gazeta iér' in dóne renduri pre cale privata.“ Cându au scrisu, recte subscrisu, caseriuulu acéstea au esprimatu unu mare neadeveru, séu se me folosescu asta-data de un'a din espressionile proprii ale lui Teodoru Danu de odinóra, „au mintitu“, care espressionu acum se aude numai din gurile mocaniloru. Au aparutu ce e dreptu in „Gazeta“ c'am pe la finea anului 1873 unu articulu subscrisu de bibliotecariulu prin care au fostu rugati membrii a

se coaduná la o siedintia spre a se consultá despre sórtea cestiunatei reuniuni, dara numai la indemnulu seu, séu si a unui nemembru, si nici decátu a lui Teodoru Danu, iéra separatu se fi convocatu adunarea membriloru vre-odata nu credu se scie cine-va dintre membrii, cu atát'a mai putienu nemembrii. Cum se fi convocatu elu adunarea, séu mai putienu se fi starruitu baremu pentru aceea, — cá unulu cu intentiuni curate séu cum se mai recomandá inaintea p. t. publicu cetitoriu, — cándu totu déun'a la tóte ocaziunile, cándu se vorbiá despre reinfintiarea decadiutei societáti, erá in contr'a adunárei. Motivulu ca pentru ce au facutu acést'a, lu va scí densulu mai bine; eu din parte-mi inca lu presupunu. Apoi cándu ai de a face cu ómeni de calibrulu caseriuulu, atunci tóta iscusintia e de prisosu, pentru ca totu nu va „merge tréb'a.“ Deocamdata numai atát'a caseriuulu; eara pre cei-lalti, cari suntu membrii, si dela cari singuri depinde venitoriulu reuniunei, in interesulu acéstei'a si alu causei culturali a poporului, ii rogu si cu acést'a ocaziune sa se intereseze pentru dens'a, ori déca nu potu séu nu voiescu, se decida impartirea baniloru si trimiterea opuriloru la locurile desemnate prin statute cá sa se folosesca mai bine, decátu sa le mai bata pravulu in biblioteca si pre la unii din membrii, iéra cu banii se speculeze caseriuulu firescu nu in folosulu bibliotecii. X.

Din Bucovin'a.

In mai multe diare suntu románii din tóte pártile provocati a aduce sciri despre cele ce se petrecu intre ei, despre viétia, despre esistintia loru. Acéste provocári se facura mai cu séma in dilele acéstea din urma. Ele sémana a tientí cu deosebire la Bucovin'a; si cu totu dreptulu. Ne bucurasemu in modu nespusu dilele trecute cándu cetiramu in „Curierulu“ (dlui Balasanu) scirea imbucurátore, ca in tóte numerele acestui diariu are sa vie câte ceva si din Bucovin'a.

In desiertu a fostu insa tóta mán-gaierea nóstra! Aru puté sa cugete cineva ca acést'a tacere a romániloru bucovineni e unu semn de indestulire, de fericire perfecta. Dar' nu! Ea este chiaru contrariulu acestor'a. Ea este asemenea tacerei unui morbosu, carele necajitu fiindu de junghiuri si dureri nu póte scóte macaru unu suspinu prin care sa-si atraga compatiunea si póte chiaru ajutoriuulu celoru ce-lu incungiura. — Grele dile ai ajunsu tu mezina intre surori. Odinóra fálfaiá pe murii capitalei tale „Sucév'a“ stindardulu marirei, stindardulu fericirei! Dar' adi? Adi de pe loculu unde stetea odata stégulu mândriei, a eroului Stefanu — se pléca din cándu cándu unu mestécanu galbinu la frundia, palidu la cóje! Elu cresce incetu dintre petrele turnulu st. Dumitru, dar' cresce si amenintia din inaltimea turnulu pe cei ce privescu la elu fára a-lu intielege. Elu plánge: Elu slobóde lacrimile sele galbine asupr'a celoru ce trecu pe sub elu, dar' ei le scutura de pre capetele sele, si trecu mai departe fára de a se uitá celu putienu de unde vinu ele.

Mai odinóra de acolo resuná buciumululu lui Stefanu prin tóta tiér'a si provocá la activitate, la aparare cu arm'a. Dar' adi? Adi nu se scóla de acolo nime spre a spune macaru ca mai suntu inca urmasi de ai eroului pe acolo, nu spune macaru cineva de acolo cum-ca se mai vorbesce in acelu orasiu limb'a in care l'a indemnatu maica-sea pre Stefanu a se reintórcé la voinicia sei! Pána nu se mai retacise o voce care totu dícea in „Albin'a“ câte un'a. Ea mai provocá la insotire, vorbiá despre o societate, despre unu

cabinetu de lectura pentru románii suceveni, despre limb'a románésca cá limba propunativa in liceulu de acolo. Dar'! . . . ea a incetatu — si cu ea totulu! Adi noi nu mai scimu, locuiescu in Sucév'a nemti si románi, ori nemti si — iér' nemti — adeca renegati.

Acésta enigma, acestu verme rodiétoriu in sa nu e incuibatu numai in Sucév'a. Elu s'a incuibatu in tóta tiér'a.

Noi amu adusu in loculu primu Sucév'a, cáci cá dela fost'a capitala a vechiei Moldóve, dela ea asteptámu mai multu, cu atátu mai tare, incátu acolo cogetámu ca e unu numeru considerabilu de puteri robuste, de academici absolvati! dar' ne insielaramu.

Acésta enigma s'a incuibatu si in capital'a actuala a Bucovinei. E dreptu ací e o societate literara, e si un'a academica. — Suntemu cu totu respectulu fatia de ele — póte cá ele pe teritoriulu loru se fia active! Dar' atunci fia-ne permisa intrebarea: cugeta societatea de literatura si la o generatiune venitóre care se fia in stare a propagá lumin'a intre poporu?

Cádu spunemu acésta parere, noi avem o basa firma. Ni-aru puté objectá unii ca junimea romána de pe la academiile din imperiu e unu testimoni destulu de validu pentru ingri-girea sea fatia cu venitoriulu. Dar' atunci le vomu raspunde cu totu resonulu, ca acést'a e inca productulu impulsulu datu de nemuritoriulu Pumnulu, care inse din nefericire totu scade din di in di. Pe tempulu lui Pumnulu si prin unu tempu inca si dupa mórtéa lui cándu intrai in cabinetulu de lectura a societátiéi pentru literatur'a si cult. pop. r. d. Buc. 'ti batea inim'a de bucuria uitándute la multimea laietiloru de prin gimnasiu! adi in sa cándu intri in lontru nu numai ca nu vedi nici unu gimnasiastu, dar' nu vedi nici unu lectoru de leacu. Intrebámu cum de a disparutu intr'unu tempu asiá de scurtu numerulu studentiloru románi de pe la gimnasiu si scól'a reala din Cernauti, incátu cándu te uiti prin raporturile anuale numai i i colea mai vedi câte unulu la care stá: „Nationalität! románsch?“ Póte sucursulu dela scólele primari e mai micu? Dar' noi vedemu ca numerulu scolariloru in decomunu cresce pe di ce merge! Cum vine de la scól'a reala din Seretiu nici nu esista macaru o catedra pentru limb'a romána cu tóte ca populatiunea constá in partea cea mai mare de románi?

Noi intrebámu societatea care are sa ingrijasca pentru progresulu literaturei románe in tóta Bucovin'a?

(Va urmá.)

Varietáti.

(†) *Elen'a* nascuta *Bratu*, veduva dupa *Antoniu Pred'a* negutiatoriu in Avrigu, a trecutulu la cele eterne Dumineca in 27 Febrúariu (11 Martiu) a. c. la 1 óra dupa prandiu in urm'a unui morbu indelungatu in versta de 66 de ani.

Remasitiile-i pamentesci se voru inmorméntá Mercuru in 14/2 Martiu in comun'a Avrigu la 9 óre inainte de prandiu.

Acéste se aducu la cunoscentia amiciloru si a tuturor cunoscutiloru din partea suroriloru inca in viétia *Ecaterin'a* Mamulea si *An'a* Sasu, a filorulu si ficeloru: *Eufrosin'a*, *Nicolae*, *Elen'a*, *Ioanu*, *Antoniu*, *An'a* si *Basilu* precum si din partea celorl'alte numerose rudeni cu inim'a fránta de durere.

*** *Multiamita publica*. VEDIENDU-me dlu Georgiu Corchesiu in vér'a anului trecutulu — chiaru in momentulu cándu avui de a face o caletoria spre a-mi indepliní obligamentulu militariu — devenitu in mare lipsa, a binevoitu a deschide o lista de contribuii benevole spre ajutorarea mea si astfelu au contribuitu prea onoratiu domni:

Demetriu Munteanu 10 fl.; Andreic'a 3 fl.; David Lówy 3 fl.; Gerasimu Morariu 1 fl.; Dudutz Gábor 1 fl.; S. Korches 1 fl.; Sigmond Lówy 1 fl.; Keppich Samuel 1 fl.; Iuliu Hochmann 1 fl.

Sum'a 22 fl. v. a.

Priméscá atátu prea onoratiu d-ni contribuenti cátu si dlu Georgiu Corchesiu cea mai profundu a mea multiamita si asigurarea distinsei stime.

Larionessi.

*** *Concursu* s'a deschisu de Directiunea reg. ung. de posta din Sibiuu la statunea de *magistru postalu* in *Cianu-mare de Cámpania* (Comitatulu Tord'a-Ariesiu) prelanga contractu si cautiume de 100 fl. bani gat'a. Competitiunile anuale suntu:

150 fl. salariu.

40 fl. páusialu de cancelaria si 134 fl. 40 cr. páusialu de transportu. Petitiunile au a se substerne in restempu de trei septamáni (incependu dela 12 Martiu a. c. st. nou).

*** *Escesu*. Din S.-Sebesiu, comitatulu Sibiuului, ni s'a tramisu o corespundentia despre unu e cesu din partea unor soldati din gárisón'a locala care s'a continuatu incependu de Sambata sér'a, — duminéca si luni sér'a. Escesulu ni se scie a avutu urmári fórté grave. Dámu sub tóta reserv'a acéste linii; atragemu inse atentiunea organelorulu respective asupr'a incidentulu regretabilu, cá sa nu aiba si alte urmári netestabile, pentruca precum ni se spune poporatiunea este fórté iritata.

Burs'a de Vien'a.

Din 2/14 Martiu 1877.

Metalicele 5%	63	—
Imprumutulu nationalu 5% (argintu)	67	80
Imprumutulu de statu din 1860	109	25
Actiuni de banca	825	—
Actiuni de creditu	149	80
London	123	75
Obligatiuni de desdaunare Unguresci	74	25
„ „ Temisiorene	72	25
„ „ Ardelenesci	70	90
„ „ Croato-slavone	—	—
Argintu	112	10
Galbinu	5	85
Napoleonu d'auru (poli)	9	87 1/2
Valu'a nóua imperiale germána	60	70

Citatiune edictala.

Tom'a Denesiu de religiunea gr. or. din Porcesci, care si-a parasitu cu necredintia de trei ani pre soci'a sea Ann'a Lupescu de relig. gr. or. din Boitia, se citéza prin acést'a a se infatisiá la subsemnatulu oficiu protopresbiteralu, cáci la din contra, dupa trecerea de unu anu si o di, se va decide procesulu incaminatu de numit'a muiere si in absentia lui.

Sibiuu, 1 Martiu 1877.

Scaunulu protopresbiteralu gr. or. tract. II. alu Sibiuului.

Ioanu Popescu, protop.

Banc'a generala de assecuratiune mutuala „TRANSILVANIA“.

VIII. Adunare generala

Marti in ^{22 Martiu}/_{3 Apriliu} 1877 dupa prándiuu la 3 óre in sal'a Magistratulu din locu.

Obiecte de pertractare:

1. Darea de séma despre operatiunile anului 1876 si substernerea bilantiului.
2. Raportulu comitetulu de supraveghiare despre bilantiu.
3. Intregirea consiliulu administrativu.
4. Alegerea comitetulu de supraveghiare.
5. Propuneri incurse.
6. Sortiri de obligatiuni ale fondulu de intemeiare.

Sibiu in 3 Martiu c. n. 1877.

Consiliulu administrativu.

1-1